

7. Chudoba

Sociální politika 1

Iva Poláčková

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Inovace VOV
pedagogicko-sociální oblast

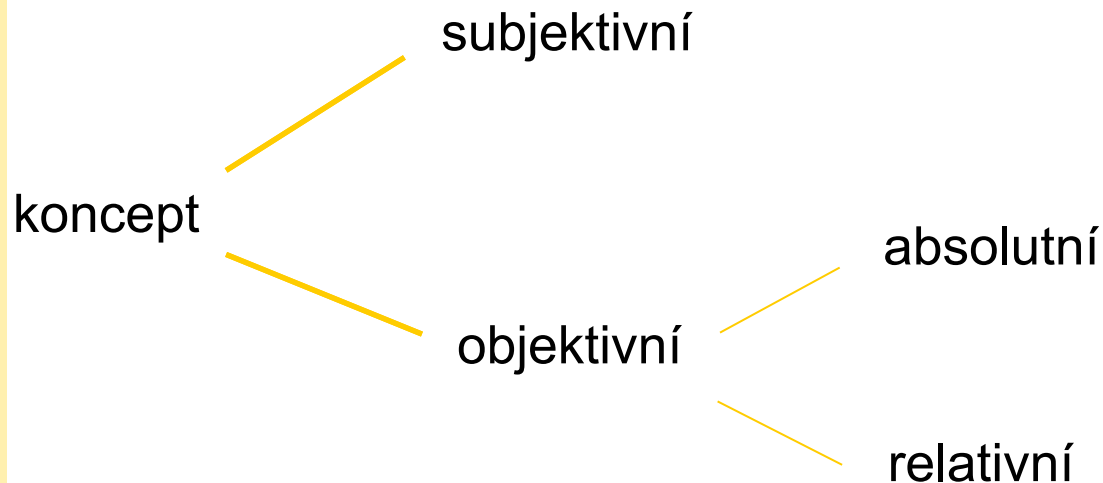
Struktura prezentace:

- Definice a dělení chudoby
- Způsoby měření chudoby
- Současná míra chudoby v ČR
- Možnosti řešení problému chudoby

Chudoba a její koncepty

- **Chudoba je stav nouze (materiální deprivace), kdy lidé nemají dostatek prostředků k zajištění své existence v dané společnosti.**
- Různé koncepty chudoby:

Krebs, 2015: 118

Chudoba

Na **chudobu jako nedostatek** reaguje filantropie, důsledkem může být sociální past a další šíření chudoby.

Na **chudobu jako nedostupnost zdrojů a služeb** pro určitou část společnosti reaguje sociální politika, důsledkem by mělo být jejich zpřístupnění a zmírnění chudoby.

Dobrovolná chudoba - důsledek svobodného rozhodnutí člověka, který se z etických či náboženských důvodů zřekne svého plného přístupu ke zdrojům a službám.

Absolutní chudoba je nedostatek základních životních potřeb (jídlo, pitná voda, zdravotní péče, přístřeší, vzdělání).

Relativní chudoba je produkt společenské nerovnosti, kritéria pro její posouzení se liší podle vyspělosti státu.

(Tomeš, 2010: 254 – 257)

Absolutní x relativní chudoba

- *„Absolutní chudoba je nedostatek jídla a pitné vody, předmětů základní potřeby, jako je zdravotní péče, přístřeší, vzdělání a informace, vyvolávající hlad, podvýživu, nemoc a úmrtnost.“ (Tomeš, 2010: 256)*
- *„Relativní chudoba je vnímána jako produkt společenské nerovnosti omezující spotřebu obyvatelstva na nejnižším příjmovém stupni společenské struktury. Z toho plyne, že v každé společnosti jsou relativně chudí lidé.“ (Tomeš, 2010: 256)*

Extrémní chudoba

- Nejkritičtější stádium chudoby, kdy mnoho lidí nemá přístup k základním potřebám jako je jídlo, voda, přístřeší, hygienické zařízení a zdravotní péče.
- **Mezinárodní práh chudoby** byl v minulosti přibližně 1 USD na den. V roce 2008 zvýšeno Světovou bankou na 1,25 USD na den.
- Extrémní chudoba je nejčastější v **Subsaharské Africe, Jihovýchodní Asii a ve Střední Americe.**

Faktory ovlivňující chudobu

- **Ekonomické a sociální příčiny** – kulturní a náboženské tradice, bohatství zemí, vysoká zadluženost zemí apod.
- **Politické příčiny** – nestabilita vlády, ozbrojené konflikty apod.
- **Demografické příčiny** – přelidněnost některých států, vysoká porodnost apod.
- **Environmentální příčiny** – přírodní katastrofy, změna klimatu, znečištění apod.

Příčiny chudoby

- Krebs (2015) uvádí tři základní příčiny chudoby:
 - nízké výdělky plynoucí ze zaměstnání,
 - nezaměstnanost,
 - rozdíly ve vlastněném bohatství.

Měření chudoby

- Dle Krebse (2015: 124) se chudoba nejčastěji sleduje podle dvou nástrojů:
 - **spotřeby** (měření je založeno na přímé spotřebě statků a služeb),
 - **příjmů** (rozhodující je výše příjmů, přičemž se předpokládá, že nedostatečné příjmy vedou k nedostatečné spotřebě a vyšší příjmy k vyšší spotřebě, což nemusí vždy platit).

Měření chudoby

- normativní (absolutní) metoda-

- Rozbor základních potřeb.
- Minimalizované spotřební koše naplněné konkrétními druhy zboží a služeb, které představují minimální životní standard.
- Metody založené na potravinovém poměru – určující je vztah mezi výdaji na potraviny a celkovými výdaji.

(Krebs, 2015)

Měření chudoby

- relativní metoda -

- Spočívá ve stanovení peněžní částky, která je nezbytná pro uspokojení minima základních životních potřeb.
- V EU se podle Eurostatu práh chudoby stanovuje na úroveň 60 % mediánu příjmů v dané společnosti (medián je střední hodnota, tzn. 50 % příjmů je vyšší a 50 % příjmů nižší). Podle OECD je to 50 % mediánu.
- Jestliže osoba žije pod hranicí chudoby, mluvíme o tom, že je ohrožena příjmovou chudobou.

Měření chudoby

- hranice denních příjmů na osobu -

- Nejpoužívanější klasifikace chudoby vytvořená Světovou bankou - průměrný denní příjem je nižší než 1 USD, od r. 2008 1,25 USD.
- V Evropě je extrémní chudoba eliminována zásahy sociálního státu.

Subjektivní metody měření chudoby

- Dotazování na životní úroveň jedince. („Máte pocit, že jste chudí?“ „Jak vycházíte se svými příjmy?“).
- Hodnocení výše minimálního (uspokojivého) příjmu.

Materiální deprivace

- Kdo si nemůže dovolit alespoň tři z následujících položek, trpí materiální deprivací; v ČR je to 16% populace. Silná materiální deprivace – alespoň 4 položky = 6% populace.
- Devět položek zahrnutých do tohoto indikátoru:
 - *schopnost čelit neočekávaným výdajům (do 6000 Kč);*
 - *schopnost zaplatit jeden týden dovolené mimo domov ročně;*
 - *neexistence nedoplatků (hypotéky nebo platby nájmu, účty za komunální služby nebo splácení zakoupeného zboží na splátky či další splátky půjček);*
 - *schopnost mít masité jídlo, kuře, rybu nebo vegetariánský ekvivalent každý druhý den;*
 - *schopnost adekvátně vytápět obydlí;*
 - *vlastnictví pračky;*
 - *vlastnictví barevné televize;*
 - *vlastnictví telefonu;*
 - *vlastnictví osobního auta.*

Oficiální hranice chudoby v ČR

- **Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**
- **Životní minimum** je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.
- **Existenční minimum** je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.
- Životní minimum ani existenční minimum **nezahrnují nezbytné náklady na bydlení.**

Možnosti řešení problému chudoby

- Ekonomický rozvoj spojený se společenskou solidaritou.
- Minimální příjmové veličiny (minimální mzda, životní a existenční minimum).
- Rozvojové cíle tisíciletí (2000, 2015).

Literatura:

- TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.
(kapitola 18 – Chudoba, str. 254 – 263)
- KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
(kapitola 5 – Chudoba a sociální vyloučení, str. 117 – 137)

